

Region Syddanmark

Nymølle Stenindustrier A/S
Østre Hedevej 2
4000 Roskilde

CVR: 48885411

Miljø og Ressourcer
Kontaktperson: Eva Zilmer
Thyregod
E-mail: ezt@rsyd.dk
Direkte tlf.: 2460 3012
KS: Frederik Vad
Dato: 9. oktober 2025
Journal nr.: 24/57014
RIT ID-nr.: 580-122

UDKAST TIL Afgrænsningsudtalelse til miljøvurdering af råstofprojekt på dele af matr.nr. 4, 81, 101, 846, 884, 891 Lunderup, Rise, matr.nr. 848 og 885 Lunderup, Rise, matr.nr. 126 Andholm, Ø. Løgum, og dele af matr.nr. 143, 1187 og 1303 Brunde, Rise i Aabenraa Kommune

Region Syddanmark har den 9. december 2024 modtaget en ansøgning fra Nymølle Stenindustrier A/S om tilladelse til indvinding af råstoffer på 61,9 ha på dele af matr.nr. 4, 81, 101, 846, 884, 891 Lunderup, Rise, matr.nr. 848 og 885 Lunderup, Rise, matr.nr. 126 Andholm, Ø. Løgum, og dele af matr.nr. 1187 og 1303 Brunde, Rise i Aabenraa Kommune, herefter kaldet projektarealet.

Projektarealet er efterfølgende tilpasset således, at adgangsvejen ud til offentlig vej er taget med ind i projektarealet. Adgangsvejen ligger på matr.nr. 143 Brunde, Rise og ligger uden for graveområde i råstofplanen. Der skal ikke graves råstoffer på matr.nr. 143 Brunde, Rise. Projektarealet er nu samlet på 62 ha.

På størstedelen af projektarealet er der en eksisterende tilladelse, men matr.nr. 848, en del af matr.nr. 884 Lunderup, Rise og matr.nr. 126 Andholm, Ø. Løgum skal indvindes fra barmark.

Et samlet projektareal på mere end 25 ha optræder på miljøvurderingslovens (mvl) bilag 1 pkt.19¹. Ifølge mvl § 15, stk. 1 må projekter, der kan forventes at få væsentlige indvirkninger på miljøet, ikke påbegyndes, før myndigheden skriftligt har meddelt tilladelse til at påbegynde projektet efter en miljøvurdering af projektets indvirkning på miljøet (MKR). Det betyder, at Region Syddanmark ikke må meddele tilladelse til indvinding af råstoffer før ansøger, jf. mvl §20, stk. 1, har udarbejdet en miljøvurdering af projektets indvirkning på miljøet.

Region Syddanmark skal, forud for ansøgers udarbejdelse af en miljøkonsekvensrapport afgive en udtalelse (afgrænsningsudtalelse) om, hvor omfattende og detaljerede de oplysninger skal være, som ansøger skal fremlægge i miljøkonsekvensrapporten jf. mvl § 23, stk. 1.

Afgrænsningsudtalelsen skal i minimum 2 ugers offentlig høring og høringssvarene bliver indarbejdet, hvor Region Syddanmark vurderer, at det er relevant.

¹ LBK nr 4 af 03/01/2023 Bekendtgørelse af lov om miljøvurdering af planer og programmer og af konkrete projekter (VVM), bilag 1 pkt. 19. Råstofindvinding fra åbne brud, hvor minestedets areal er over 25 hektar, eller tørvegravning på et areal over 150 hektar.

Efter høringsfristens udløb fremsender Region Syddanmark en tilrettet afgrænsningsudtalelse til ansøger, hvorefter ansøger udarbejder en miljøkonsekvensrapport.

Den endelige miljøkonsekvensrapport sendes i høring hos offentligheden og berørte myndigheder i minimum 30 dage. Samtidig bliver miljøoplysningerne, der indgår i miljøkonsekvensrapporten, offentliggjort på regionens hjemmeside.

En tilladelse efter råstofloven² erstatter en tilladelse helt eller delvist efter miljøvurderingslovens § 25, jf. miljøvurderingslovens § 15 stk. 4 samt miljøvurderingsbekendtgørelsens § 10, stk. 1, nr. 1.

Ansøgningen har været sendt i høring hos berørte myndigheder fra d. 19. marts 2025 til 23. april 2025. Myndighedernes svar til myndighedshøringen indeholdt bemærkninger til ansøgningen som bruges til udarbejdelsen til afgrænsningsudtalelsen.

Formålet med denne afgrænsningsudtalelse er at afgrænse miljøkonsekvensrapportens omfang, samt at fastlægge metoden for miljøvurdering og miljøkonsekvensrapportens detaljeringsgrad for de miljøparametre, som skal vurderes.

Formålet med en miljøkonsekvensvurdering er, at der under inddragelse af offentligheden tages hensyn til projektets sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet. Her anvendes miljøvurderingslovens brede miljøbegreb, som omfatter den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, natur, flora, fauna, jordbund, jordarealer, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser og arkitektonisk og arkæologisk arv, større menneske- og naturskabte katastroferisici og ulykker, ressourceeffektivitet, samt det indbyrdes forhold mellem disse faktorer. Både positive og negative miljøpåvirkninger skal indgå i vurderingen.

Regionen har udarbejdet nærværende afgrænsningsudtalelse.

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse	2
1. Projektbeskrivelse.....	4
1.1 Eksisterende råstoftilladelse og nye arealer	4
1.2 Det ansøgte projekt.....	4
2. Miljøkonsekvensrapportens indhold	9
2.1 Afgrænsningen.....	10
3. Miljøemner, der ikke indgår i miljøkonsekvensvurderingen	16
4. Habitatbekendtgørelsen - væsentlighedsvurdering	18
5. Høring af berørte myndigheder og offentligheden	22
6. Afgørelser fra andre myndigheder	22
7. Videre forløb	22

Bilag 1 Høringssvar fra Aabenraa Kommune og Museum Sønderjylland

² LBK nr. 124 af 26/01/2017 Bekendtgørelse af lov om råstoffer.

UDKAST

1. Projektbeskrivelse

1.1 Eksisterende råstoftilladelse og nye arealer

Der er i 2017 udarbejdet en VVM-redegørelse for 73,45 ha i området. Der er en eksisterende råstoftilladelse af 23-11-2017, sagsnr. 15/16412, på 64,45 ha i området.

Af de ansøgte 61,9 ha er der en eksisterende råstoftilladelse på ca. 53,5 ha. De sidste ca. 8,4 ha er et barmarksområde, som ligger nord for den eksisterende tilladelse.

1.2 Det ansøgte projekt

Nymølle Stenindustrier A/S har den 9. december 2024 indsendt en ansøgning om råstofindvinding af sand, grus og sten inden for et areal på 61,9 ha på dele af matr.nr. 4, 81, 101, 846, 884, 891 Lunderup, Rise, matr.nr. 848 og 885 Lunderup, Rise, matr.nr. 126 Andholm, Ø. Løgum, og dele af matr.nr. 1187 og 1303 Brunde, Rise i Aabenraa Kommune, se figur 1. Projektarealet er efterfølgende tilpasset således, at adgangsvejen ud til offentlig vej er taget med ind i projektarealet. Adgangsvejen ligger på matr.nr. 143 Brunde, Rise og ligger uden for graveområde i råstofplanen. Der skal ikke graves råstoffer på matr.nr. 143 Brunde, Rise. Projektarealet er nu samlet på 62 ha.

Figur 1 Oversigt over ansøgt areal og matrikler (fra ansøgers projektbeskrivelse).

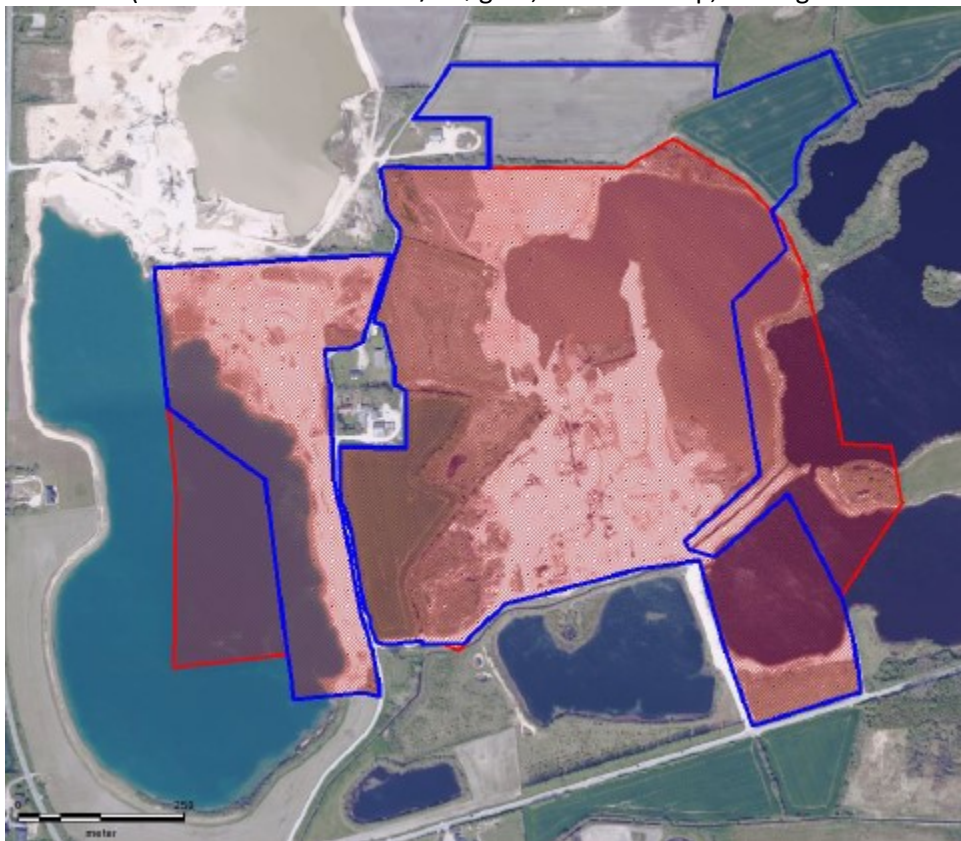
Der søges om en årlig indvinding af sand, grus og sten på 300.000 m³. Der skal graves både over og under grundvandsspejlet, som står i kote 41,5-42,5 m (DVR90). Der graves til ca. kote 27 m (DVR90).

Fra ansøgers ansøgningsmateriale:

Der har været grusgrav i området siden 1950'erne.

Hele det ansøgte areal er udlagt som graveområde i Region Syddanmarks Råstofplan 2020. På ca. 53,5 hektar af de ansøgte 62 hektar eksisterer der en gravetilladelse med aktiv indvinding, mens der ikke tidligere har været søgt om råstoftilladelse på de ca. 8,5 hektar nord for Andholm grusgrav, se figur 2. Der søges om fortsættelse af indvindingen af sand, sten og grus over og under grundvandsspejlet i

henhold til eksisterende gravetilladelse af 23. november 2017, samt udvidelse af indvindingsområdet mod nord (matr.nr. 126 Andholm. Ø. Løgum, 848 Lunderup, Rise og del af 884 Lunderup, Rise).

Figur 2 2017-tilladelsens areal med rød skravering og det ansøgte areal med blå afgrænsning (Fra ansøgers projektbeskrivelse).

Der blev i forbindelse med den eksisterende gravetilladelse lavet en miljøvurdering (ENBICON Aps, marts 2017). Denne miljøvurdering blev lavet for hele det nuværende ansøgte område.

Natur

Det ansøgte areal er i dag aktiv grusgrav, søer eller landbrugsareal. Der løber et §3-beskyttet vandløb, Lerskov Bæk, gennem området, som ikke berøres af råstofindvindingen. Dette indgår af samme årsag ikke i det ansøgte areal. I det ansøgte areal er der holdt minimum 10 meters afstand til øvrig §3-beskyttet natur (sø og engarealer mod øst).

Der ligger ingen internationale naturbeskyttelsesområder indenfor det ansøgte areal. Nærmeste Natura 2000-område er Bolderslev Skov, 1,6 km syd for det ansøgte areal.

Der er potentielt raste- og ynglesteder for bilag IV-arterne stor vandsalamander, strandtudse, spidssnudet frø, markfirben samt flere arter af flagermus i området (Jf. Miljøvurdering 2017). Ved regionens tilsyn den 28. august 2023, gjorde regionen et fund af strandtudseyngel i Andholm grusgrav. I henhold til miljøvurderingen og råstofstilladelsen fra 2017 er der lavet flere tudseskrab for netop strandtudser i og omkring Andholm grusgrav.

Grusgrave med indvinding under grundvand skaber gode vilkår for fugle. Jf. Arter.dk og dofbasen.dk er der således også gjort observationer af flere fuglearter, herunder gravand, skeand, troldand, taffeland, blishøne, vibe, digesvaler m.fl.

Vigtigheden af råstofindvinding ved Andholm grusgrav og Aabenraa

Jf. Region Syddanmarks Råstofplan 2020 skal Sønderjylland være selvforsynende med sand, sten og grus. At være selvforsynende lokalt har stor betydning for klimaaftrykket, da transporten af råstofferne

foregår med lastbil. I takt med at råstofferne udnyttes, er der behov for at åbne nye grusgrave. I Andholm grusgrav søges derfor om udvidelse af eksisterende tilladte areal for at sikre, at der fortsat kan ske stabil forsyning til Nymølles kunder i Sønderjylland.

Råstofressourcen ved Andholm er af god kvalitet, der kan anvendes bredt i beton-, asfalt- samt bygge- og anlægsindustrien. Der er en minimal mængde muld/overjord over råstofressourcen (0,5 meter), hvilket gør området særdeles velegnet til råstofindvinding, både i forhold til klimaaftryk og omkostninger til jordflytning. Selve råstofmægtigheden er 12-20 meter, hvoraf hovedparten ligger under grundvandsspejlet.

Det er væsentligt, at hele råstofressourcen udnyttes optimalt. Dette er afgørende på grund af:

- den samfundsøkonomiske interesse i at udnytte værdifulde råstofforekomster fuldt ud i en tid, hvor der opleves mangel på råstoffer.
- den miljømæssige påvirkning fra eksempelvis støj, støv og trafik afsluttes i en proces, og skal ikke foregå over flere afbrudte perioder. Perioden for eventuelle gener minimeres derved mest muligt.
- arealet frigives først til andre formål, når råstofressourcen er færdiggravet, da regionen først da tager projektarealet reserveret til råstofindvinding ud af den gældende råstofplan.

Risiko for grundvand

Grundvandsspejlet ligger 1-5 meter under terræn, hvorfor det er nødvendigt at grave under grundvandsspejlet for at sikre, at råstofforekomsten udnyttes fuldt ud.

Det ansøgte areal ligger i Område med Særlige Drikkevandsinteresser (OSD), men det i sig selv hindrer ikke, at råstoffer under grundvandsspejl kan indvindes. Arealet ligger både udenfor nitratfølsomme indvindingsområder (NFI) og udenfor indvindingsoplande til vandværker (dog grænsende op til et indvindingsopland mod vest).

Der er flere DGU-boringer indenfor 300 meter fra det ansøgte areal. Heraf er flere fejlregistreret som drikkevandsboringer, og flere boringer er sandsynligvis ikke længere eksisterende. Jf. Aabenraa Kommune er der registreret tre enkeltindvindere indenfor de 300 meter, hvoraf kun en med sikkerhed stadig er aktiv (DGU 160.775).

Der er ingen drikkevandsboringer til almene eller ikke almene vandværker indenfor 300 meter fra det ansøgte areal.

Godt naboskab ved Andholm

Nymølle har løbende konstruktiv dialog med naboer og øvrige interessenter i og omkring Andholm grusgrav. Der har således ikke været klager i forbindelse med grusgravningen i Andholm grusgrav. Der er umiddelbart ikke nogen naboer, der vil blive berørt af udvidelse af arealet i forhold til den eksisterende tilladelse.

Støj og støv er de typiske forhold omkring en grusgrav, som kan genere naboer.

Støjberegninger foretages for at sikre at den daglige drift overholder de vejledende støjkrav. Støjvolde etableres ved behov.

Støv kan opstå på tørre, blæsende dage, og støvgener undgås i Andholm grusgrav ved jævnlig vanding af interne køreveje.

Drift af grusgraven

Nymølle søger om driftstider for grusgraven, der svarer til de normale driftstider for grusgrave. Det vil sige fra kl. 07-18 på hverdage, samt udlevering og læsning fra kl. 06. Desuden søges der om mulighed for udlevering og læsning på lørdage fra kl. 07-14.

Disse driftstider passer med, at Nymølle kan levere grus tidsmæssigt optimalt til byggepladserne.

Der søges om en indvinding på 300.000 m³/år, hvilket svarer til gennemsnitligt 60 daglige lastbilkørsler til og fra grusgraven.

Der er et muldlag på ca. 0,3-0,5 meter på endnu ikke afrømmede arealer. I forbindelse med afrømning enten sælges mulden eller placeres i støjvolde langs arealets afgrænsning.

Det ansøgte areal graves etapevist i henhold til en af regionen godkendt graveplan (udkast til grave- og efterbehandlingsplan er vedhæftet ansøgningen). Følgende materiel er godkendt af regionen til brug i

Andholm grusgrav (18. august 2023):

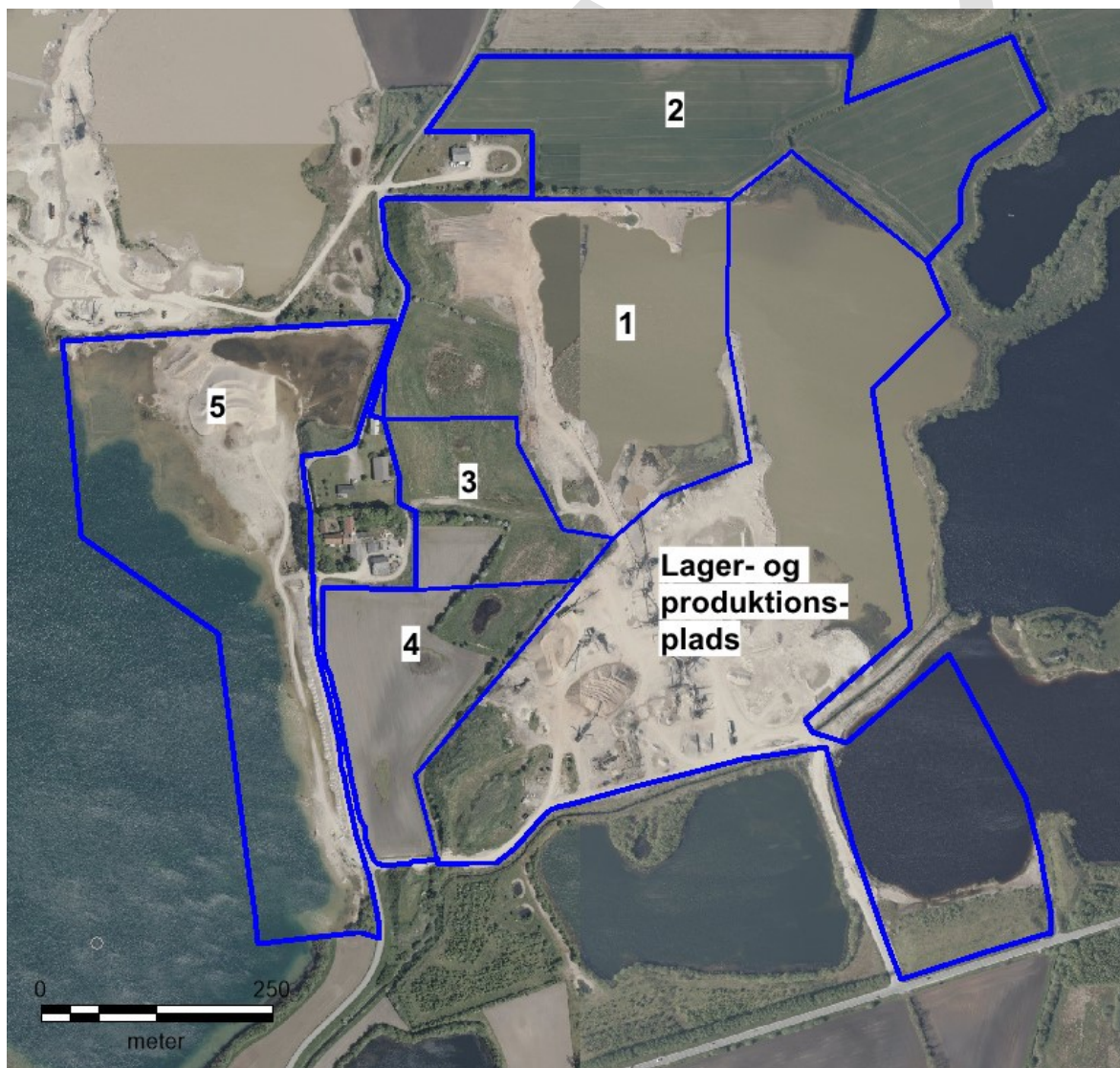
- 2 stk. gummihjulsæssere
- 1 stk. eldrevet sandsuger, inkl. afvander/sigte, dieselgenerator og suger
- 1 stk. vaskeanlæg til vådsortering, inkl. sigte
- 2 stk. knuseanlæg
- 1 stk. hydraulisk gravemaskine
- 1 stk. doseringsanlæg
- 2 stk. mobile sorteringsanlæg til tørsortering (power screen)

Råstofferne over grundvandsspejl graves først med gummihjulsæsser. Herefter indvindes råstofferne under grundvandsspejl med sugebåd og afvandes i et sandhjul, hvorefter de køres til sortering og forarbejdning til salgbare produkter.

Vægt og mandskabsvogn er placeret umiddelbart til venstre for indkørslen fra Bodumvej.

Mobil brændstofbeholder placeres i hal ved Andholmvej 8, når den ikke er i brug.

Der er opsat bom ved Bodumvej, så grusgraven er lukket af uden for åbningstid. Der er desuden alarmsystem og vagt, der sikrer arealet mod ulovlig indtrængen udenfor åbningstid. Der er opsat afspærring ved Andholmvej for at sikre, at lastbilerne ikke anvender denne som udkørsel/indkørsel. Aabenraa Kommune har meddelt tilladelse til vejadgang via Bodumvej i forbindelse med etablering af Andholm grusgrav. Politiet har meddelt tilladelse til særtransport i Havne og Terminalområdet i Andholm i forbindelse med at gummihjulsæssere krydser Andholmvej.

Figur 3 Inddeling af etaper (Fra ansøgers graveplan).

Andholm grusgravs graveplan er opdelt i 5 etaper samt lager- og produktionsplads, som det fremgår af figur 3.

Indkørsel til graven sker via eksisterende vejadgang fra Bodumvej til lager- og produktionspladsen, hvor lastbilerne læsses, inden de kører over brovægten ud til Bodumvej. Der er ingen ind- og udkørsel fra Andholmvej.

Forud for hver etape dozes muld til side i depot med henblik på salg. Muld kan evt. lægges i depot langs Andholmvej mhp. trafiksikkerhed. Der er ikke overjord på arealet.

Råstofferne under vand indvindes med suger, som har en rækkevidde på cirka 20 meter under vandspejl, hvilket er tilstrækkeligt til at sikre alle råstoffer kan indvindes i Andholm grusgrav.

Etape 1: Etapen er afrømmet og delvist gravet. Indvinding pågår. Råstofferne under vand indvindes med suger og pumpes til vaskeanlægget i den nordlige del af lager- og produktionspladsen til forædling og salg.

Etape 2: Etapen afrømmes. Råstofferne indvindes med suger og transporteres via etape 3 til lager- og produktionsplads til forædling.

Etape 3: Etapen afrømmes. Råstofferne indvindes med suger og pumpes til vaskeanlægget på lager- og produktionspladsen, hvor den videre forædling sker.

Etape 4: Etapen afrømmes. Råstofferne indvindes med suger og pumpes til lager- og produktionspladsen, hvor den videre forædling sker.

Etape 5: Etapen er afrømmet og råstoffer over vandspejl er indvundet. Sugeren flyttes hertil. Der sker afvanding af råstofferne, hvorefter de sorteres på stedet med powerscreen. Materialerne flyttes med dumper til lager- og produktionspladsen, hvorfra de sælges. Kørevejen i den sydlige del af etapen (langs Andholmvej) forbliver i forbindelse råstofindvindingen, men fjernes som det sidste i forbindelse med efterbehandling af arealet.

Lager- og produktionspladsen: Når etape 5 er udgravet, vil råstofferne under lager- og produktionspladsen blive indvundet med suger. Indvindingen vil ske fra vest mod øst.

Efterbehandling vil ske løbende i overensstemmelse med vilkår i den gældende råstofftilladelse og den godkendte efterbehandlingsplan. Efterbehandling af søbredder sker i takt med, at indvindingen kommer ud til yderkanterne. Der suppleres evt. med overskudssand fra lager- og produktionspladsen. Løbende sikres, at der er tudseskab, som beskrevet i VVM-rapporten.

Området krydses af en højspændingsledning i nord-syd gående retning. Afgravningerne foretages så master, mastefundamenter og adgangen til disse sikres.

Fra grusgrav til naturområde

Efterbehandlingen af grusgraven vil ske i takt med at indvinding under grundvandsspejl bliver afsluttet. Hvor der før var landbrug, efterbehandles til natur. Det betyder en væsentlig forbedring for miljøet og grundvandet i og med, at der ikke længere anvendes gødning eller pesticider.

Andholm grusgrav efterbehandles så vidt muligt uden brug af muld. Dette skaber grobund for flora og fauna, der ynder næringsfattig natur. Store områder efterlades som sø-arealer til glæde for bl.a. fugle, og i forbindelse med råstofgravningen etableres flere tudseskab.

Udkast til efterbehandlingsplan er vedlagt ansøgningen. Den endelige plan for efterbehandlingen udarbejdes af Nymølle efter dialog med, og med input fra, lodsejer og Aabenraa Kommune.

2. Miljøkonsekvensrapportens indhold

Miljøkonsekvensrapporten skal indeholde de oplysninger, som fremgår af miljøvurderingslovens § 20, stk. 1-5 og bilag 7. Nærværende afgrænsningsudtalelse skal ligge til grund for rapporten (vedlægges som bilag).

Oplysningerne i miljøkonsekvensrapporten skal være fuldstændige og af tilstrækkelig høj kvalitet, og bygherre skal sikre, at miljøkonsekvensrapporten er udarbejdet af kvalificerede og kompetente eksperter, jf. miljøvurderingsloven § 20, stk. 1 og 6.

Området, der skal inddrages i miljøkonsekvensrapporten, er projektarealet og de omkringliggende relevante områder. Eksisterende grusgrave skal inddrages som kumulativ påvirkning.

Region Syddanmark har foretaget en væsentlighedsvurdering, se afsnit 4. Regionen vurderer, at projektet ikke påvirker Natura 2000-områder.

Region Syddanmark har yderligere bemærkninger til følgende punkter fra miljøvurderingslovens § 20 og bilag 7:

Ikke-teknisk resume

En sammenfatning af hele miljøkonsekvensrapporten, hvor de vigtigste oplysninger og vurderinger er trukket frem på en letforståelig måde for at give et hurtigt overblik over projektet og dets miljøpåvirkninger.

Projektbeskrivelse

Oplysninger om projektets placering, udformning, dimensioner og andre relevante særkender, herunder evt. samdrift med andre projekter, de anvendte maskiner, arbejdstid mm.

Projektbeskrivelsen skal også omfatte en detaljeret grave- og efterbehandlingsplan, der beskriver graveetaper, graveretning, indvindingsmængde, hvor der oparbejdes, gravning under grundvandsspejl, støvbekæmpelse samt dimensionering (højde og placering) af evt. støjvolde på baggrund af støjberegninger.

Efterbehandlingsplanen skal angive, hvad formålet med efterbehandlingen bliver, hvorledes der vil blive efterbehandlet med hensyn til landskab, gravesø, vurdering af egnede levesteder for bilag IV arter og evt. afværgeforanstaltninger hertil mv.

Hovedforslag, alternativ og referencescenarie

Hovedforslaget, der skal indgå i miljøvurderingen, er det scenarie, hvor der meddeles tilladelse til råstofindvinding og dispensationer til søbeskyttelseslinjen og nedlæggelse af § 3 sø.

Alternativet, der skal indgå i miljøvurderingen, er det scenarie, hvor der meddeles en ny tilladelse til råstofindvinding, men hvor der ikke gives dispensation ift. søbeskyttelseslinjen og/eller nedlæggelse af § 3 sø og/eller vandindvindingsstilladelse.

Referencescenariet, der skal indgå i miljøvurderingen, er det scenarie, hvor der ikke gives tilladelse til ansøgte råstofindvinding.

For hvert miljøemne skal hovedforslag og referencescenariet beskrives og vurderes, sådan at miljøpåvirkningerne ved hhv. hovedforslaget og referencescenariet kan sammenlignes. Alternativet skal inddrages de steder, det er forespurgt i tabel 1.

Miljøemner

Beskrivelse og vurdering af de miljøpåvirkninger, som projektet vil medføre for de miljøemner, hvor der ikke kan afvises at være en væsentlig påvirkning. Både positive, negative, direkte og indirekte miljøpåvirkninger skal indgå i vurderingen. Miljøvurderingsloven fastlægger, at der skal vurderes på både de kort-, mellem- og langsigtede påvirkninger, hvorfor der er brug for vurdering af påvirkningerne, når indvindingen er i gang herunder afrømning/indledende fase af indvindingen, samt når der er foretaget efterbehandling. De udvalgte miljøemner gennemgås nedenfor i tabel 1.

Metode til vurderinger

For hvert af miljøemnerne skal datagrundlaget beskrives, og det skal fremgå, hvordan vurderingerne er foretaget og af hvem data eller analyser i felten er indsamlet og foretaget af.

Kumulative effekter

Kumulative effekter af miljøpåvirkningerne samt for øvrige relevante aktiviteter i området skal indgå i miljøkonsekvensrapporten, både for de enkelte miljøemner og samlet set.

Det skal undersøges, om der er eksisterende og/eller planlagte aktiviteter i området jf. kommunal planlægning, der kan give kumulative miljøpåvirkninger. Eventuelle øvrige igangværende aktiviteter i nærområdet, fx støjende virksomheder kan være relevante samt eksisterende og ansøgte indvindingstilladelser.

Afværgetiltag og overvågning

Ved eventuelle væsentlige påvirkninger skal der overvejes afværgetiltag og overvågning.

For hvert miljøemne vurderes det, hvilke afværgetiltag, der evt. er nødvendige for at undgå/minimere miljøpåvirkningen.

Anden planlægning

Der skal i miljøkonsekvensrapporten redegøres for det ansøgttes forhold til anden planlægning, herunder:

Statens vandplanlægning

- Statens vandplanlægning jf. gældende Vandområdeplan 2021-2027. Der skal redegøres for relevante vandforekomsters (søer, vandløb, og grundvandsforekomster) tilstand og målsætning, og det skal vurderes, om det ansøgte medfører forringelse af vandforekomsternes tilstand, og mulighed for målopfyldelse. Miljøvurderingen skal indeholde en redegørelse for, at en miljøtilladelse til projektet vil være i overensstemmelse med den bindende danske vandplanlægning og skal omfatte både anlægsfase, driftsfase og efterbehandling af arealet.

Kommuneplaner, lokalplaner og sektorplaner mv.

- Det ansøgttes forhold til øvrig relevant planlægning såsom kommuneplan, lokalplaner og sektorplaner skal beskrives i miljøkonsekvensrapporten.

2.1 Afgrænsningen

Afgrænsningen af miljøkonsekvensrapportens indhold er udarbejdet på grundlag af ansøgningsmateriale modtaget af regionen den 9. december 2024, samt høringssvar fra myndighedshøring af råstofansøgningen fra 19. marts 2025 til 23. april 2025.

Region Syddanmark har fundet at følgende miljøemner skal indgå i miljøkonsekvensrapporten:

- Befolkning og sundhed, herunder støj
- Den biologiske mangfoldighed, flora og fauna, herunder bilag IV-arter inkl. vurdering af flagermus påvirkning ved fældning af læhegn,

rødlistearter og fredede arter, § 3 beskyttede naturtyper og søbeskyttelse

- Vand, herunder overfladevand, grundvand (OSD og indvindingsoplande), vandforsyningsboringer, dræn, vandområdeplaner, vand- og jordforurening
- Kulturarv, herunder fortidsmindebeskyttelse og jordfaste fortidsminder

For de øvrige miljøemner er det vurderet, at der ikke vil være en væsentlig miljøpåvirkning. Emnerne er gennemgået i afsnit 3.

Miljøemner:

Nedenfor gennemgås de miljøemner, som vurderes at skulle indgå i miljøkonsekvensvurderingen samt datagrundlaget, som forventes tilvejebragt og anvendt i miljøkonsekvensvurderingen. Region Syddanmark skal specificere, at både negative og positive miljøpåvirkninger skal indgå i vurderingen.

Tabel 1: Miljøemner, som skal med i miljøkonsekvensrapporten.

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
Befolkning og sundhed	
Støj	Uddybning: Der skal udarbejdes støjberegninger for aktiviteterne i råstofgraven (maskinel og intern trafik). Beregningerne skal baseres på det ansøgte maskinel og worst case scenarier/placering af flytbare kilder. Støjberegningerne skal udføres for anlægsfasen (fjernelse af muld og oplægning i depoter/støjvolde) og for indvindingen for den samlede råstofgrav i fuld drift. Anlægsfasen: Beskrivelse af arbejdsprocesserne for afrømning af muld, samt opbygning af støjvolde, også tidsmæssigt. Beregning af støj ved de nærmeste boliger, beskrivelse af evt. overskridelser af støjgrænser, samt vurdering af, hvad der ville kunne overholdes af støjgrænser samt forventet tidsperiode for anlægsfasen. Driftsfasen: Der skal udarbejdes støjberegninger for driften. Der skal gøres rede for de kumulative effekter for støj for andre relevante kilder i området herunder fra indvindingen i eksisterende grusgrave. Der skal redegøres for påtænkte foranstaltninger med henblik på at undgå, forebygge og begrænse påvirkningen. Støjberegninger og vurderinger skal udføres jf. Miljøstyrelsens gældende vejledninger. Begrundelse: I støjberegning (2016) fra VVM (2017) er der ikke taget højde for beboer på Andholmvej 8. Der er registeret 3 beboere på Andholmvej 8 og bygningerne ligger i beregnet støjzone mellem 55-60 dB i støjberegning fra VVM. Der er accepteret nye maskiner i råstofgraven siden støjrapporten fra 2016. Der er kommet nævnsafgørelse omkring støjberegninger for anlægsfasen, som siger, at det skal beskrives, hvilke støjgrænser man vil kunne overholde og hvad der planlægges for at mindske støj mest muligt. Der er søgt om andre maskiner i grusgraven mod vest, hvilket skal beskrives ift. de

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
	kumulative effekter. Det vurderes derfor, at støjbilledet ikke er foreneligt med det beskrevne støjbillede i vedlagte VVM-redegørelse og at materialet derfor ikke er fyldestgørende for den aktuelle ansøgning.
Natur	
Beskyttede og fredede arter (bilag II, bilag IV, bilag V, rødlistede og fredede)	Uddybning: Kortlægning og feltundersøgelser af beskyttede og fredede plante- og dyrearter. Det ansøgte projektareal samt tilstødende naturarealer skal gennemgås og screenes for forekomst af beskyttede og fredede arter. Det skal vurderes, om der kan være yngle- og rastesteder for bilag IV arter og om projektet i øvrigt opfylder de forpligtigelser, der følger af habitatdirektivets³ artikel 12. Der skal laves feltundersøgelser for de relevante arter fundet i gennemgangen og screeningen. Undersøgelserne skal følge gældende retningslinjer og vejledninger for undersøgelse af naturtyper og arter. Bliver der fundet beskyttede og fredede arter i forbindelse med feltundersøgelserne, som ikke tidligere er kortlagt/fundet i området skal disse dokumenteres og tages med i de videre vurderinger. Ved fældning af træer/læhegn skal der især fokuseres på påvirkningen af flagermusarter og afværgeforanstaltninger der afhjælper evt. negative påvirkninger. Vurdering af projektets påvirkning af de beskyttede og fredede arter i og omkring projektarealet både under og efter indvindingen. Påtænkte afværgeforanstaltninger med henblik på at undgå, forebygge eller begrænse påvirkningen skal beskrives og konkretiseres. Vurdering af om projektet kræver en fravigelse fra Habitatdirektivets artikel 12. Hvis der er behov for en fravigelse, skal alle nødvendige oplysninger til ansøgning om en fravigelse være indeholdt i MKR'en. Data fra Danmarks Miljøportals Naturdatabase, Naturbasen, arter.dk samt kommunes eventuelle supplerende registreringer. De seneste artsovervågningsrapporter og "Håndbog om dyrearter på habitatdirektivets bilag IV", "Dansk Pattedyrsatlas", Miljøstyrelsens artsleksikon. De tekniske anvisninger for Novana's naturprogram skal følges i forhold til metoden. Antal undersøgelser afhænger af den konkrete situation. Valget af antal undersøgelser skal begrundes fagligt. https://ecos.au.dk/forskningraadgivning/fagdatacentre/biodiversitet/tekniske-anvisninger Alternativet Hvis der ikke meddeles dispensation til fjernelse af § 3 søen. Begrundelse: Der er både inden for det ansøgte areal, samt i nærområdet fundet bilag IV arten strandtudse. Ifølge Håndbog om arter på habitatdirektivets bilag IV er der i området omkring Rødekro og Andholm Grusgrav potentielt raste- og ynglesteder for flere bilag IV-arter heraf flere arter af flagermus, stor vandsalamander, odde, spidssnudet frø, løvfrø og markfirben.

³ Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
	Andre bilag IV, fredede eller beskyttede arter kan ligeledes være indvandret eller bruge dele af projektarealet som levested. Det skal derfor undersøges nærmere for at kunne vurdere om projektet kan udføres, så de forskellige bilag IV arters økologiske funktionalitet opretholdes.
Biologisk mangfoldighed, økologiske forbindelser	Uddybning: Emnet skal belyses i forhold til projektets indvirkning på gældende kommuneplans udpegning af økologiske forbindelser under og efter råstofindvindingen. Begrundelse: En del af projektarealet ligger indenfor udpegningen "økologiske forbindelser" i Aabenraa kommunes Kommuneplan 2015-2026.
Beskyttede naturtyper, naturbeskyttelsesområder og værdifulde naturområder	Uddybning: Ifølge Aabenraa Kommune har indvinder i 2013 søgt kommunen om landzonetilladelse til at etablere flere søer på matr.nr. 81 for herefter at få dispensation til at fjerne søerne igen mod at lave erstatningssøer i 2015. Der er en af søerne tilbage inden for matr.nr. 81 Lunderup, Rise. Dispensationen til at fjerne søen er udløbet og der skal derfor søges en ny dispensation til fjernelse af søen. Kommunen har d. 25. marts 2025 lagt § 3 efter Naturbeskyttelsesloven på søen igen. Miljøkonsekvensrapporten (MKR) skal derfor indeholde en ansøgning om dispensation til fjernelse af § 3 søen. Alle nødvendige oplysninger til dispensationsansøgningen skal være indeholdt i MKR'en. MKR skal belyse og vurdere om det ansøgte projekt kan medføre tilstandsændringer for nærliggende § 3 natur. Hvis projektet kan medføre tilstandsændringer skal projektet enten tilpasses, således at der ikke sker tilstandsændringer eller MKR skal indeholde en ansøgning om dispensation til tilstandsændringer. I så tilfælde skal alle nødvendige oplysninger til dispensationsansøgningen være indeholdt i MKR'en. Da der ansøges om at grave indenfor søbeskyttelseslinjen på matr.nr. 81, 101 846, 884 Lunderup, Rise og 1187 og 1303 Brunde, Rise skal miljøkonsekvensrapporten (MKR) indeholde en ansøgning om dispensation til dette. Alle nødvendige oplysninger til dispensationsansøgningen skal være indeholdt i MKR'en. Mulig påvirkning vurderes både under råstofindvinding og efter endt efterbehandling. Datagrundlaget for dette miljøemne er eksisterende udpegninger af beskyttede naturtyper, naturbeskyttelsesområder og værdifulde naturområder, eksisterende terrænmodel, luftfotos, potentialekort og andet relevant data- og kortmateriale, vandområdeplaner, boringer, geofysik. Det skal tydeligt fremgå, hvad der er eksisterende data og hvad der er data fra nye undersøgelser. Alternativet: Hvis der ikke meddeles dispensation til at fjerne § 3 søen og/eller gravning inden for søbeskyttelseslinjen, skal der laves projektændringer for at tilpasse den situation. Hvis søen forbliver, skal MKR belyse og vurdere, om det tilpassede projekt kan medføre tilstandsændringer for søen (jf. naturbeskyttelseslovens definition på tilstandsændring). Hvis der sker tilstandsændringer, skal MKR indeholde en ansøgning om dispensation til dette. Alle nødvendige oplysninger til dispensationsansøgningen skal være indeholdt i MKR'en. Hvis der ikke må graves indenfor søbeskyttelseslinjen, skal det beskrives, hvordan

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
	projektet tilpasses, så der ikke graves indenfor søbeskyttelseslinjen. Begrundelse: Der er flere beskyttede naturtyper og beskyttelseslinjer i og omkring projektarealet. Det er nødvendigt med en grundig gennemgang for enten at søge dispensation til de beskyttede naturtyper/beskyttelseslinjer eller for at sikre at beskyttede søer, moser, vandløb mm. ikke påvirkes af råstofindvindingen.
Vand	
Gravning under grundvandsspejlet Grundvandssænkning og vandindvinding til grusvask og vanding af køreveje.	Uddybning: Beskrivelse og vurdering af graveprocessen og mulige påvirkninger af grundvandet, kvalitativt og kvantitativt – både det regionale og dybereliggende grundvand. Beskrivelse af vandområdeplanerne for området. Vurdering af projektets påvirkninger af vandområdeplanernes målsætninger. Beskrivelse af kommunale indsatsplaner for grundvandsbeskyttelse for området. Vurdering af projektets påvirkninger af kommunale indsatsplaner. Vurdering af, om råstofindvindingen vil medføre en forringelse af tilstanden af grundvandsforekomsters tilstand eller hindre opfyldelse af de fastlagte miljømål for forekomsterne. Beskrivelse og vurdering af grundvandets sårbarhed før, under og efter råstofindvinding samt grundvandsbeskyttelsen efter endt råstofindvinding (også eventuelle positive påvirkninger). Der skal søges om ændring af vandindvindingstilladelsen, så den omfatter både korrekt mængde, areal, tidsperiode og anvendelsesformål. Der skal være de nødvendige informationer til kommunen. Kumulation skal belyses med henblik på påvirkning af grundvand med andre projekter, hvor der indvindes under grundvandsspejl i området eller på anden vis kan påvirke grundvandet. Der skal redegøres for påtænkte foranstaltninger med henblik på at undgå, forebygge og begrænse påvirkning. Data fra Geus, gældende vandområdeplaner, grundvandskortlægningen, kommunen, mm. samt regionen for eksisterende og kommende råstofprojekter, hvor grundvandet berøres. Alternativet: Hvis der ikke meddeles vandindvindingstilladelse. Begrundelse: Processen er ikke belyst tilstrækkeligt til at kunne vurdere konsekvensen af projektet.
Vandforsyning – vandforsyningsboringer, indvindingsoplande, NFI og OSD	Uddybning: Beskrivelse af projektet i forhold til NFI, OSD og indvindingsoplande. Beskrivelse af vandforsyningsboringer i området. Beskrivelse af hvad der skal ske/er sket med de 3 vandboringer, DGU nr. 160.1111, 160.783 og 160.770 i og nær projektarealet. Vurdering af kvalitative og kvantitative påvirkninger projektet kan have på

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
	vandforsyningen i området. Der skal redegøres for påtænkte foranstaltninger med henblik på at undgå, forebygge og begrænse påvirkning. Data fra Geus, gældende vandområdeplaner, grundvandskortlægningen, og evt. kommunen. Begrundelse: Der er ikke tilstrækkelig med oplysninger til at kunne vurdere en mulig påvirkning.
Overfladevand, herunder § 3 beskyttede søer, Lerskov Bæk, Andholm Bæk, Rødå og dræn på projektarealet	Uddybning: Beskrivelse og vurdering af om § 3 beskyttet overfladevand herunder vandløb, søer og eng i og omkring projektarealet påvirkes af projektet. Beskrivelse af vandområdeplanerne for området. Vurdering af projektets påvirkninger af vandområdeplanernes målsætninger. Beskrivelse af forekommende dræn på projektarealet, inkl. evt. sammenhængende dræn med naboarealer og projektets påvirkning af disse dræn. Kumulation skal belyses med henblik på påvirkning af overfladevand med andre projekter, hvor der indvindes under grundvandsspejl i området eller på anden vis kan påvirke vandløb. Der skal redegøres for påtænkte foranstaltninger med henblik på at undgå, forebygge og begrænse påvirkninger af ovenstående. Data fra gældende vandområdeplaner, samt evt. høringer af vandområdeplaner og drænkort. Vær opmærksom på Aabenraa Kommunes høringssvar til myndighedshøringen, se bilag 1. Begrundelse: Der forekommer beskyttede vandløb, søer, og eng, hvoraf en sø og et vandløb er målsatte indenfor og i nærheden af projektarealet. Af kommunes høringssvar til myndighedshøringen fremgår det at indvinder skal være opmærksom på dræn. Der er ikke tilstrækkelig med oplysninger til at kunne vurdere en mulig påvirkning.
Matr.nr. 882 Lunderup, Rise - V1 kortlagt areal	Uddybning: Ejendommen tilhører Kudsk og Dahl A/S. Ejendommen skal undersøges for, hvorvidt der er sket en jordforurening. Såfremt der konstateres en forurening med olieprodukter og/ eller opløsningsmidler, bør der udarbejdes en risikovurdering i forhold til grundvandet på og nærmest ejendommen. Om nødvendigt skal der redegøres for påtænkte foranstaltninger med henblik på at undgå, forebygge og begrænse påvirkning. Begrundelse: Vand og Jord i Region Syddanmark har indsendt høringssvar. V1 kortlægningen skyldes, at der har været værkstedsaktiviteter med brændstofstander og vaskeplads uden afløb, hvilket kan have ført til jordforurening med olieprodukter og opløsningsmidler ifølge kortlægningsbrev af

Miljøemner	Uddybning og begrundelser
	11. oktober 2011. Vand og Jord mener, at det ikke kan udelukkes, at etablering af sø på tre sider af ejendommen lige på den anden side af skel samt eventuel grundvandssænkning vil kunne mobilisere en eventuel forurening fra ovennævnte aktiviteter på ejendommen og dermed have risiko for negativ påvirkning af grundvandet i et område, som ligger i OSD. Vand og Jord vil således anbefale, at den kortlagte ejendom på Andholmvej 10a undersøges for, hvorvidt der er sket en jordforurening. Såfremt der konstateres en forurening med olieprodukter og/ eller opløsningsmidler, bør der udarbejdes en risikovurdering i forhold til grundvandet på og omkring ejendommen.
Kulturarv	
	Uddybning: Beskrivelse af områdets fund og fortidsminder jf. databasen Fundogfortidsminder.dk indenfor projektarealet. Vurdering af råstofindvindingens påvirkning af fund og arkæologiske lag inden for og omkring indvindingsområdet. Oplysninger fra myndighedshøringssvar fra Museum Sønderjylland, se bilag 1, kan bruges til afklaring af områdets arkæologiske fund. Beskrivelse af eventuelle tiltag til forebyggelse af påvirkning. Begrundelse: Museum Sønderjylland har indgivet høringssvar i myndighedshøringen, hvor det vurderes, at der er meget høj risiko for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for de dele af projektarealet, som ikke er destruerede. Der er ikke tilstrækkelig med oplysninger til at kunne vurdere en mulig påvirkning.

3. Miljøemner, der ikke indgår i miljøkonsekvensvurderingen

Region Syddanmark har i afgrænsningen af miljøkonsekvensrapportens indhold vurderet, at følgende miljøemner ikke vil medføre risiko for væsentlige miljøpåvirkninger og derfor ikke vurderes nærmere i den videre proces.

Tabel 2: Miljøemner, som ikke skal med i miljøkonsekvensrapporten:

Miljøemner	Begrundelse for, at forholdet ikke vurderes nærmere
Natura 2000-områder	Region Syddanmark har udarbejdet en væsentlighedsvurdering for Natura 2000-områder. (se afsnit 4) Det er vurderet, at projektet ikke påvirker Natura 2000-områder og derfor skal der ikke udarbejdes en konsekvensvurdering.
Støv	Der er beskrevet foranstaltninger til afværge af støv fra grusgraven i ansøgningsmaterialet. Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere oplysninger om støv.
Landskab	Der er ikke områder med bevaringsværdige landskaber indenfor projektarealet. Der har været råstofgravning i området siden 1950'erne, så hele området er præget af det sølandskab, som råstofgravning under grundvandsspejlet skaber.

	Den del af projektarealet som endnu ikke har været inden for en råstoftilladelse, er et traditionelt landbrugslandskab, som ændres til naturområde efter endt råstofindvinding.
Klima og Emissioner	I miljøvurdering af Råstofplan 2020 er der foretaget en vurdering af klimatiske faktorer, og det er vurderet, at planen samlet set har en positiv virkning på klimatiske faktorer. Det vurderes, at råstofindvindingen i nærværende projekt ikke at medføre større emissioner, der påvirker klimaet betydeligt.
Trafik	Den samlede indvindingsmængde for Andholm Grusgrav vil fortsat være 300.000 m³/år, som den er nu. Der er en eksisterende overkørselstilladelse. Mængden af lastbiler er der redegjort for i VVM redegørelsen fra 2017, samt fra ansøgningen. Den eksterne trafik til og fra grusgraven ændres ikke. Region Syddanmark har kigget på flyfoto fra 2017 og frem til 2025. Der er ikke kommet nye store boligområder til i området siden den eksisterende tilladelse blev meddelt og der er ikke oplysninger om nye lokalplaner med nye boligområder i nærheden af det ansøgte areal. I industriområdet syd for Bodumvej er der kommet lidt flere virksomheder og enkelte virksomheder er udvidet. Dette er en del af kommunens lokalplan, hvor kommunen har vurderet, at vejnettet i området kan tage den trafik, der måtte komme fra området. Kommunen har i deres bemærkninger til myndighedshøringen af ansøgning skrevet, at de ingen bemærkninger har, da den eksisterende vejadgang til og fra området skal benyttes. Kommunen nævner, at jordvolde ikke må være til gene for oversigtsforhold eller adgangsveje til private lodsejere og monitoringsbrønde. Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere oplysninger om trafik.
Vibrationer	Råstofindvinding skaber alene vibrationer i de helt nære omgivelser til brydning af råstoffer, som erfaringsmæssigt ikke har betydning på afstande over 25 meter. Af sikkerhedsmæssige årsager skal der som udgangspunkt altid holdes en graveafstand på min. 25 m til fuldmurede bygninger. Det vurderes ikke for påkrævet at vurdere emnet nærmere i miljøkonsekvensrapporten.
Lys	Der er i ansøgningen ikke beskrevet brug af lys. Skal der bruges lys vurderes det, at disse ikke vil være til gene for naboer, da der er langt til naboer og evt. lys vil lyse ind i råstofgraven, ikke ud på naboer. Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere oplysninger om lys.
Affald	Det er oplyst, at alt affald bortskaffes i henhold til kommunes affaldsregulativ. Det vurderes, at al affald både farligt affald og almindeligt husholdningsaffald håndteres og bortskaffes efter gældende regler, dvs. affaldsbekendtgørelse og de kommunale affaldsregulativer.
Lugtgener	Det vurderes, at råstofindvinding ikke at medføre lugtgener. Indvinding af råstoffer giver ikke anledning til iltning af stoffer i jorden, som vil kunne give lugtgener, og der anvendes ikke stoffer i produktionen, der kan give lugtgener.

Katastrofer og ulykker	Råstofindvinding er ikke omfattet af risikobekendtgørelsen. Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere oplysninger om katastrofer og ulykker.
Materielle goder	Projektet kan have stor betydning for ejendomspriser i området både under indvindingen og efter indvindingen. Påvirkningen kan være modsatrettet og tidsforskuet. Dog gælder undersøgelse af de miljømæssige indvirkninger på de materielle goder – og ikke den værdimæssige indvirkning på de materielle goder. Det betyder, at der ikke kræves en vurdering af, om projektet vil påvirke værdien af fast ejendom og i givet fald, hvor stor en eventuel op- eller nedgang anslås at være. Yderligere ejer lodsejer for nærværende projekt og grusgraven vest herfor alle ejendommen, som ligger tæt på projektarealet.

4. Habitatbekendtgørelsen⁴ - væsentlighedsvurdering

Ca. 1,6 km sydsydøst for projektarealet ligger Natura 2000-område N96 Bolderslev Skov og Uge Skov. Området er udpeget som habitatområde H85 Bolderslev Skov og Uge Skov. Området har et samlet areal på ca. 887 ha. Bolderslev Skov danner sammen med Uge Skov en af Danmarks største naturskove. Natura 2000-området er primært udpeget for at bevare værdierne i disse skoves skovnaturtyper, en række søtyper og stor vandsalamander. Her findes desuden en række enge, som afgræsses ekstensivt og større lysåbne arealer, som er overladt til naturlig tilgroning. De naturlige vandløb er forholdsvis små og tørrer ud om sommeren. De ligger i naturligt forløb og har på nogle strækninger et betydeligt fald. Alle dele af habitatområdet er statsskov.

Nedenstående oversigt viser udpegningsgrundlaget⁵ for Habitatområde H85.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 85		
Naturtyper:	Kransnålalge-sø (3140)	Næringsrig sø (3150)
	Brunvandet sø (3160)	Kildevæld* (7220)
	Bøg på mor med kristtorn (9120)	Bøg på muld (9130)
	Ege-blandskov (9160)	Skovbevokset tørvemose* (91D0)
	Elle- og askeskov* (91E0)	
Arter:	Stor vandsalamander (1166)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Ifølge basisanalysen 2022-2027 er de væsentlige trusler mod naturtilstanden i Natura 2000-område N96 Bolderslev Skov og Uge Skov tilgroning af lyskrævende naturtyper med høje urter og vedplanter, uhensigtsmæssig hydrologi i vådbundsnaturtyper, direkte påvirkning fra landbrugsdrift på tilstødende arealer, forekomst af invasive arter og arealandel med drift.

Miljøpåvirkninger som følge af råstofindvinding af sand, grus og sten er typisk forholdsvis lokale. Lokale påvirkningerne kan være støv, støj, vibrationer, emission af kvælstofoxider og grundvandspåvirkning. Yderligere kan råstofindvinding påvirke overfladevand, f.eks. søer og vandløb. Idet vandløb kan strække sig over større områder, kan påvirkningen også strække sig.

⁴ Bekendtgørelse nr. 1098 af 21. august 2023 om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse områder.

⁵ Natura 2000-plan 2022-2027. Bolderslev Skov og Uge Skov, Natura 2000-område N96, Habitatområde H85.

Støv fra en råstofgrav kommer primært, når vejret er tørt og blæsende, samt i forbindelse med transport af råstofferne ud af projektområdet. Regionen vurderer, at støv fra råstofindvinding i projektarealet ikke vil kunne påvirke habitatområde N85, da støvet er lokalt og habitatområdet ligger 1,6 km eller længere væk. Regionen vurderer, at støjen fra projektet ikke vil give en påvirkning af habitatområde H85, idet støjen fra grusgrave uddør over kortere afstande end 1,6 km.

Vibrationer fra råstofindvinding uddør over korte afstande inde i grusgraven pga. det bløde underlag, som sandet udgør og regionen vurderer derfor, at vibrationer fra projektet ikke vil medføre en påvirkning af habitatområde H85.

Emissionen af kvælstofoxider fra en råstofgrav er relativ begrænset. Regionen vurderer, at der ikke vil være en væsentlig påvirkning af kvælstofoxider fra råstofgraven til omgivelserne. Hermed vil der heller ikke være en væsentlig påvirkning af habitatområde H85, som ligger ca. 1,6 km eller længere væk.

Da der indvindes under grundvandsspejlet, må det forventes, at der sker en mindre grundvandssænkning i området. Råstofindvindingen udgør ingen særskilt forureningsrisiko, og der bruges heller ingen kemi eller lign. til ansøgte projekt, så det vurderes, at den eneste påvirkning af grundvandet er en grundvandssænkning. Grundvandssænkningen kan påvirke omkringværende overfladevand. Ifølge Miljøstyrelsens Miljøprojekt nr. 526⁶ og erfaring fra indvindere, så påvirkes grundvandet kun meget begrænset uden for gravearealet og der er ingen påvirkning af grundvand over 1 km væk fra projektarealet. Det vurderes hermed, at der ikke kan ske væsentlig påvirkning af grundvandet i Habitatområde H85 på baggrund af råstofindvinding i nærværende projektareal.

Der er ikke en direkte forbindelse via vandløb mellem projektarealet og Habitatområde H85, så råstofgravning under grundvandsspejlet vil ikke påvirke hydrologien i Habitatområde H85.

Stor vandsalamander ses på udpegningsgrundlaget for habitatområde N85. Stor vandsalamander yngler vandhuller og søer og vandrer oftest ikke mere en 500 meter fra sit yngleområde og da der er mere end 1,6 km til projektarealet samt en motorvej, som skal krydses vurderes det, at stor vandsalamander ikke påvirkes inden for habitatområdet af det ansøgte projekt.

Region Syddanmark vurderer, at råstofindvinding i projektarealet ikke vil påvirke naturtilstanden inden for Habitatområde H85, hverken direkte eller indirekte. Idet det ansøgte projekt vurderes ikke at påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område N96, vurderer regionen at Natura 2000-områder længere væk heller ikke påvirkes af projektet. Dog er der forbindelse via vandløb til Natura 2000 område N89 Vadehavet. Nedenfor er der udarbejdet en væsentlighedsvurdering herfor.

Lerskov Bæk, som går gennem projektområdet er et tilløb til Rødå, som er et tilløb til Arnå, som er et tilløb til Vidåen. Vidåen er en del af Natura 2000-område N89 Vadehavet og Ramsar område nr. 27 Vadehavet. Vidåen er en del af habitatområde H90 Vidå med tilløb, Rudbøl Sø og Magisterkogen og fuglebeskyttelsesområde F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen og så løber åen ud i habitatområde H78 Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde og fuglebeskyttelsesområde F57 Vadehavet.

Natura 2000-område N89, Vadehavet har et samlet areal på 149.869 ha, hvoraf størstedelen er hav. Der indgår også arealer med søer og vandløb. Den nærmeste nedstrøms del af Natura 2000-området er dele af Arnå, som ligger ca. 24 km fra projektarealet. Nærmeste større flade nedstrøms af Natura 2000-området ligger ca. 35 km.

Udpegningsgrundlaget for Natura 2000-område N89 er flere naturtyper og flere forskellige arter. Herunder er de væsentligste naturtyper i relation til det ansøgte projekt, de naturtyper, som er relateret til Rødå/Arnå, bl.a. vandløb (3260) og flodmunding (1130). For arter er der på udpegningsgrundlaget forskellige fugle og forskellige vandlevende dyr som laks, odder, flodlampret, snæbel, bæklampret og dyndsmørling samt grøn kølleguldsmed. For en fyldestgørende liste af udpegningsgrundlaget henvises til side 15-18 i Natura 2000-

⁶ Følgevirkninger af råstofgravning under grundvandsspejlet, Miljøstyrelsen, Miljøprojekt nr. 526. Kurt Ambo Nielsen, Johan Claesson og Gunnar Gustafson. 2000.

plan Vadehavet⁷.

Natura 2000-området er udpeget som 4 habitatområder og 10 fuglebeskyttelsesområder:

Habitatområder i N89		
H78	Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde	Esbjerg, Fanø, Tønder, Varde, Vejen og Haderslev Kommune
H86	Brede Å	Tønder Kommune
H90	Vidå med tilløb, Rudbøl sø og Magisterkogen	Aabenraa og Tønder kommune
H239	Alslev Ådal	Esbjerg og Varde Kommune
Fuglebeskyttelsesområder i N89		
F49	Engarealer ved Ho Bugt	Esbjerg og Varde Kommune
F51	Ribe Holme og enge med Kongeåens udløb	Esbjerg Kommune
F52	Mandø	Esbjerg Kommune
F53	Fanø	Fanø Kommune
F55	Skallingen og Langli	Varde Kommune
F57	Vadehavet	Esbjerg, Fanø, Tønder og Varde Kommune
F60	Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen	Tønder Kommune
F63	Sønder Ådal	Aabenraa og Tønder Kommune
F65	Rømø	Tønder Kommune
F67	Ballum Enge, Husum Enge og Kamper Strandenge	Tønder Kommune

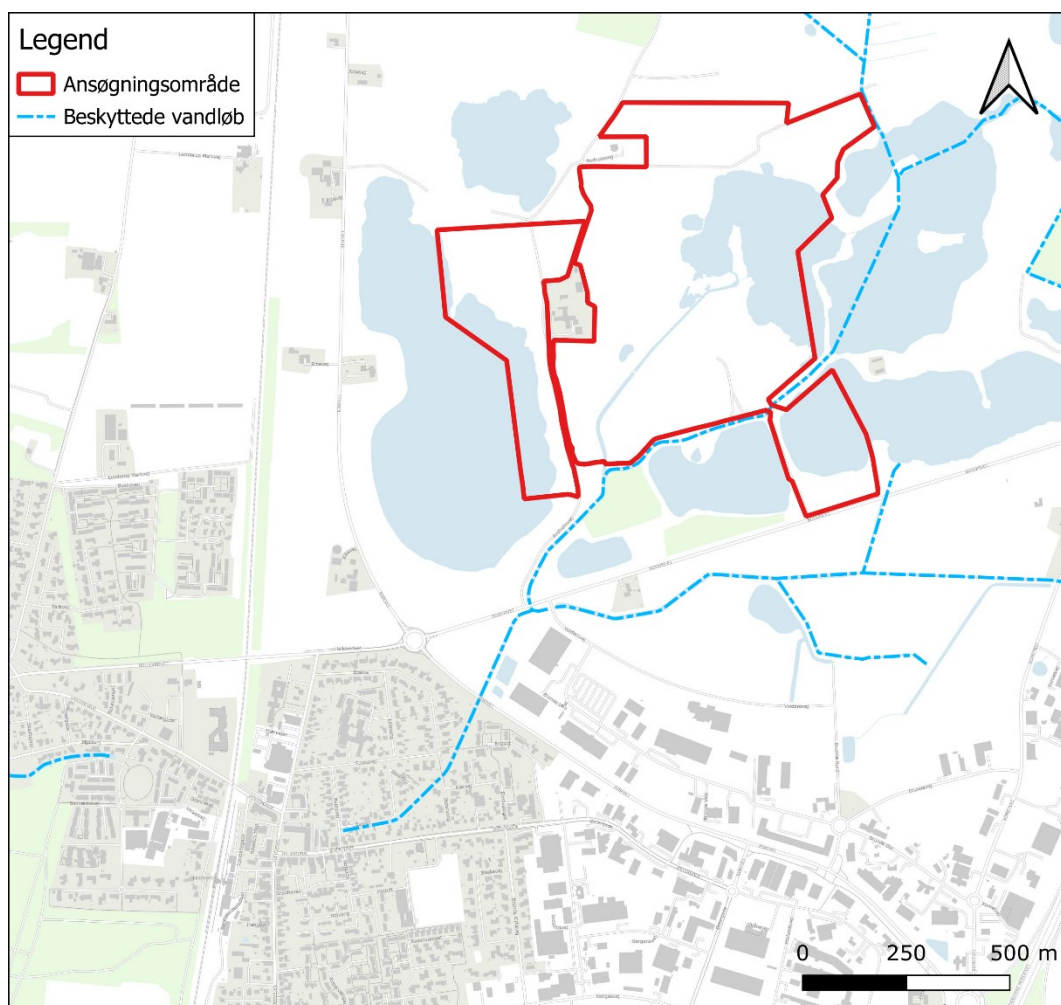
Denne Natura 2000-plan omhandler alle fuglebeskyttelses- og habitatområder i Natura 2000-område nr. 89. For at lette overblikket og sikre fokus i de enkelte delområder, behandles hvert fuglebeskyttelsesområde selvstændigt i kapitel 5 "Områdets fuglearter". Habitatnaturtyper og arter behandles samlet for de fire habitatområder i basisanalysens kapitel 3 "Områdets naturtyper" og kapitel 4 "Områdets habitatarter".

Det skal vurderes, hvorvidt det ansøgte projekt kan påvirke udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området N89. Da afstanden fra projektarealet til N89 Vadehavet er stor (ca. 24 km på et korteste sted), vurderes den eneste potentielle påvirkning fra projektet at være gennem grundvandssænkningen via vandløb fra Lerskov Bæk til Vidå. Ingen populationer af arterne opført på udpegningsgrundlagene for N89 vurderes at strække sig tilnærmelsesvis tæt på ansøgte projektareal dog med en enkelt undtagelse af arten Odder.

Det vurderes hermed, at de to forhold, som er relevante at vurdere på, er hhv. den hydrologisk forbindelse via Rødå og arten Odder.

Rødå (Lerskov Bæk) udløber fra en gravesø øst for projektarealet og går lige syd for projektarealet med en rørføring under en intern transportvej i projektarealet, se figur 4.

⁷ Natura 2000- plan Vadehavet, Natura 2000-område N89, Habitatområde H78, H86, H90, H239, Fuglebeskyttelsesområde F49, F51, F52, F53, F55, F57, F60, F65 og F67, <https://sgavmst.dk/media/3h1ijt4a/n89-natura-2000-plan-2022-27-vadehavet.pdf>

Figur 4. Oversigt over projektarealet (rød streg) og beskyttede vandløb (lyseblå stiplede linje). Rødå løber gennem Rødekro. På en del af strækningen er vandløbet rørført.

Der vil ikke ske udledning af spildevand eller overfladevand i forbindelse med det ansøgte projekt og der sker ikke anvendelse af miljøfremmede stoffer i form af kemikalier, pesticider eller gødning ved råstofindvinding. Der sker en grundvandssænkning ifm. indvinding med suger under grundvandsspejlet. Sænkningstragten er dog meget lokal og der er en betydelig buffer i de eksisterende gravesøer i området, som gør, at vandløbet ikke vil blive påvirket i en sådan grad, at Natura 2000-område N89 vil kunne blive påvirket væsentligt. Det vurderes, at vandføringen og kemien i åen ikke påvirkes af det ansøgte projekt.

Odder er opført på udpegningsgrundlaget for H78, Vadehavet med Ribe Å, Tved Å og Varde Å vest for Varde, og netop odderen har brug for lange vandløbsstrækninger for at trives. Ydermere er der registreringer af arten ca. 9 km mod vest i Rødå lidt syd for byen Hellevad. På lokaliteten er odderen registreret i 2017 og to gange i 2022.

Omkring Rødekro løber Rødå fra øst gennem byen mod vest. Gennem centrum af Rødekro er der en strækning på ca. 600 meter, hvor åen er underjordisk – formegentligt rørlagt. Den lange underjordiske strækning virker som en afskærmning for odderens udbredelse. Samtidigt er området omkring den underjordiske strækning et typisk bymiljø med tættere bebyggelse, jernbane mv. Den underjordiske del af Rødå samt selve Rødekro by virker derfor som en afskærmning for odderen, og det vurderes, at odderens udbredelsesområde i Rødå udelukkende vil være på den vestlige side af byen. Hermed vurderes det, at Odderen ikke vil blive påvirket af det ansøgte projekt.

På baggrund af ovenstående er det Region Syddanmarks samlede vurdering, at det ansøgte projekt ikke vil give anledning til væsentlig påvirkning af Natura 2000-områder. Det er dermed også Region Syddanmarks vurdering, at der ikke skal udarbejdes en konsekvensvurdering i medfør af habitatbekendtgørelsen § 6, stk. 2.

5. Høring af berørte myndigheder og offentligheden

Udkast til afgrænsningsudtalelsen kommer hermed i høring fra d. 9. oktober 2025 til 13. november 2025. Høringssvar vil blive indarbejdet i den endelige afgrænsningsudtalelse.

Regionen har vurderet, at følgende skal orienteres:

Myndigheder:		Sendt via
Aabenraa Kommune	Berørt myndighed	lha@aabenraa.dk industri@aabenraa.dk
Museum Sønderjylland	Berørt myndighed	planer@msj.dk
Region Syddanmark	Berørt myndighed	myn@rsyd.dk
Styrelsen for Grøn Arealomlægning og Vandmiljø	Berørt myndighed – der er bilag IV arter inden for projektområdet	mail@sgav.dk
Information om offentlig høring sendt til:	Tilknytning	
Nymølle Stenindustrier A/S	Indvinder	gry.gasser@nymoelle.dk
Meldgaard Ejendomme	Lodsejer	Digital post
Ejere af ikke beboede nabomatrikler, ejere og beboere over 18 år på beboede nabomatrikler	Naboer	Digital post

Der er indkommet høringssvar fra....

6. Afgørelser fra andre myndigheder

For at det ansøgte projekt kan gennemføres som ønsket, er det nødvendigt med følgende tilladelser og dispensationer:

- Aabenraa Kommune: vandindvindingstilladelse og grundvandssænkning (eksisterende vandindvindingstilladelse er ikke opdateret i forhold til det ansøgte projekt.)
- Aabenraa Kommune: dispensationer efter naturbeskyttelsesloven i forhold til § 3 natur og søbeskyttelseslinje.

Tilladelser uden for samordningspligten:

- Aabenraa Kommune: Vejadgang/overkørselstilladelse – eksisterende vejadgang ønskes anvendt

7. Videre forløb

Efter høringsfristens udløb fremsender regionen den tilrettede afgrænsningsudtalelse til ansøger, hvorefter ansøger udarbejder og indsender en miljøkonsekvensrapport for det ansøgte projekt. Når regionen har sikret sig, at ansøgers miljøkonsekvensrapport opfylder kravene, foretages en miljøvurdering, og rapporten sendes i min. 30 dages offentlig høring. Miljøkonsekvensrapporten og høringssvar skal til politisk behandling, hvorefter der udarbejdes et udkast til selve råstoftilladelsen. Udkastet til råstoftilladelsen sendes i 4 ugers partshøring. Når høringsperioden er afsluttet, vurderes det, om de indkomne bemærkninger giver anledning til ændringer i afgørelsen. Den endelige råstoftilladelse annonceres på regionens hjemmeside med 4 ugers klagefrist.

Hvis I har spørgsmål eller kommentar, er I velkomne til at kontakte undertegnede pr. mail ezt@rsyd.dk eller på telefon 2460 3012.

Venlig hilsen

Eva Zilmer Thyregod
Råstofsagsbehandler

UDKAST

Bilag 1
Høringssvar til
myndighedshøringen fra
Aabenraa Kommune og
Museum Sønderjylland

Miljø

Dato: 23-04-2025

Sagsnr.: 16/35713

Dok.løbenr.: 80440/25

Sagsbehandler: Lene Lyster Hansen

Direkte tlf.: 7376 7044

E-mail: lha@aabenraa.dk

Høringssvar til Regionen

Arealets matr.nr. og ejerlav	del af matr.nr. 4, 81, 101 og 884 Lunderup, Rise, matr.nr. 846, 848, 885, 891 Lunderup, Rise matr.nr. 1303 Brunde, Rise matr.nr. 126 Andholm, Ø. Løgum
Ejer af det ansøgte areal	P. Meldgaard Ejendomme A/S
Ansøger/indvinder	Nymølle Stenindustrier A/S
Hvad drejer høringen sig om	Ansøgning om indvinding af råstoffer

Ansøgningen

Høring modtaget i Aabenraa Kommune	19. marts 2025
Høringsark udsendt til høringsgruppen	26. marts 2025
Svarfrist intern høring	22. april 2025
Svarfrist til Region Syddanmark	23. april 2025

Høringsark er udsendt til/besvaret af følgende grupper:

Team	Høring udsendt	Mail
Miljø	X	industri@aabenraa.dk
	X	spildevand@aabenraa.dk
	X	landbrug@aabenraa.dk
	X	vand@aabenraa.dk
Natur	X	Landskab-natur@aabenraa.dk
	X	vandloeb@aabenraa.dk
Byg		byg@aabenraa.dk
Trafik & Anlæg	X	trafik@aabenraa.dk
Plan	X	plan@aabenraa.dk
Erhverv og Bæredygtighed	X	eka@aabenraa.dk jfh@aabenraa.dk tskel@aabenraa.dk
Ledelsessekretariatet		bpe@aabenraa.dk

Team miljø, Industri har udsendt høringen til de grupper, der er markeret med X.

Venlig hilsen
Lene Hansen
Civilingeniør
Byg, Natur & Miljø
Aabenraa Kommune

Industri

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	X
Jordforurening	
Råstoffer	
Virksomheder	
Støj	
Affald	
Andet	
Vilkårstekst:	

Spildevand

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	x
Vaskeplads	
Bortledning af overskudsvand	
Andet	
Vilkårstekst:	

Landbrug

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	X
Miljøgodkendt landbrug	
Ikke miljøgodkendt landbrug	
Andet	
Vilkårstekst:	

Landskab/natur

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	
§3 beskyttet natur	Der er meddelt landzonetilladelse til etablering af søer i 2013 (sags.nr. 13/21997). Der er efterfølgende meddelt dispensation fra nbl § 3 til at flytte søerne (sagsnr. 14/35899). De to af søerne er efterfølgende blevet fjernet og erstatningssøer er etableret. Den tredje sø, på matr.nr. 81 er dog ikke blevet nedlagt og erstatningssøen er ikke etableret. En nedlæggelse vil derfor kræve en ny dispensation fra nbl § 3.

	Da arealet omkring søen på matr.nr. 81 ikke har været omlagt siden før 1993 (ud fra tilgængelige luftfoto) vil der skulle foretages en besigtigelse af arealet og status skal vurderes.
Sten- og jorddiger	
Natura 2000	
Bilag 4 arter	Der skal foretages en undersøgelse af lokaliteterne i området for arter på habitatdirektivets bilag IV. Dette medfører en fuld konsekvensvurdering, hvis der i den forbindelse findes bilag IV arter i området.
Andet	
Vilkårstekst:	

Vandløb

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	
Vandløb	Der løber flere offentlige naturbeskyttede vandløb i projektområdet. Herunder Andholm Bæk (ølg 08) på matrikel 884 og Lerskov Bæk (423402) på matrikel 1187 med flere. Alle vandløbene er omfattet af Vandløbslovens bræmmebestemmelser, hvilket betyder at der 2 meter fra vandløbets øverste kant blandt andet ikke må ske ændringer i terrænet. Derudover gøres der opmærksom på, at Aabenraa Kommune skal kunne færdes langs de pågældende vandløb med larvebåndsmaskine i forbindelse med den årlige vedligehold af vandløbene. For Lerskov Bæk gælder, at bygninger, bygværker, faste hegn, beplantninger og lignende faste anlæg må ikke anbringes nærmere end 8 m fra vandløbenes øverste kanter uden vandløbsmyndighedens tilladelse. For Andholm Bæk gælder at vores færdsel ikke må hindres. Såfremt der laves arbejder nærmere end 8 meter fra vandløbene, vurderes det at kræve dispensation. Derudover gøres der opmærksom på, at dele af arealerne i dag driftes som landbrug, hvorfor der kan være anlagt dræn. Dræn er private vandløb jf. Vandløbsloven, og må derfor ikke reguleres uden forudgående tilladelse (knuses, omlægges ændres ovs.). Aabenraa kommune har ikke oplysninger om, hvorvidt der er dræn i projektområdet.

	I en kommende Miljøkonsekvensrapport bør det belyses om projektet hindrer målopfyldelse i de tilstødende målsatte vandløb.
Andet	
Vilkårstekst:	

Grundvand

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	
Indvindingsopland	
OD	
OSD	x
NFI opland	
BNBO opland	
Andet	Der skal ansøges om ændring af vandindvindingstilladelsen, så den omfatter både korrekt mængde, areal og tidsperiode. Tre boringer inden for projektområdet (DGU nr. 160.1111, 160.770 og 160.783). Sløjfes disse eller planlægges de anvendt?
Vilkårstekst:	

Trafik & Anlæg

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	
Overkørsel	Ingen bemærkninger, da den eksisterende vejadgang til og fra området skal benyttes
Jordvold	Evt. etablering af jordvold må ske så langt som muligt fra vejarealet og må ikke være til gene for oversigtsforholdene og trafikken. Jordvolden må ikke lukke de eksisterende adgange til private lodsejere og tilsynsførende. Der skal være fri passage/kørsel til deres ærinde.
Adgangsvej	
Andet	Området er udpeget og afmærket som Havne & Terminalområdet.
Vilkårstekst:	
I henhold til vejloven § 73: Der skal søges om vejmyndighedens tilladelse, inden der foretages forandringer, herunder opgravning m.v., på en offentlig vejs areal. Uopsættelige reparationsarbejder på ledninger kan dog udføres uden tilladelse, når der snarest herefter sker anmeldelse til vejmyndigheden. <i>Stk. 3: Det kræver vejmyndighedens tilladelse at foretage udgravning eller påfyldning nærmere vejens areal end 3 m., samt nærmere vejens areal end</i>	

svarende til to gange højdeforskellen mellem udgravningen eller påfyldningen og vejens areal".

Plan

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	
Eventuel byudvikling	
Andet	
Vilkårstekst:	

Erhverv og Bæredygtighed

Fokuspunkter	Bemærkninger
Ingen bemærkninger	x
Eventuel byudvikling	
Er arealet ejet af Aabenraa Kommune	Nej
Virksomheder i nærheden	Ja
Bosætning	Ja
Turisme	
Påvirkning af det grænseoverskridende samarbejde	
Andet	
Vilkårstekst:	

Region Syddanmark

Att.: Eva Zelmer Thyregod

Region Syddanmarks Journal nr.: 24/57014

Dato: 23.04.2025

Museum Sønderjylland - Arkæologi | Sagsnr.: 25/7674

Arkæologisk udtalelse vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på matr. 4 mfl. Lunderup, Rise mfl. (Aabenraa Kommune).

Arkæologisk udtalelse i henhold til Museumslovens § 25:

Museum Sønderjylland - Arkæologi har modtaget høringsmateriale vedrørende ovennævnte projekt og har foretaget arkivalsk kontrol og arkæologisk vurdering af planområdet.

Museet skal gøre opmærksom på, at der ifølge den vejledende udpegning tæt ved planområdet findes et beskyttet dige, som er omfattet af Museumslovens §29a. Ifølge museumslovens § 29a må der ikke foretages ændring i tilstanden af sten- og jorddiger og lignende. Det skal her understreges, at der er tale om en vejledende udpegning. Museet opfordrer derfor bygherre til at kontakte Aabenraa Kommune for en udførlig liste over beskyttede diger indenfor planområdet, da det er Aabenraa Kommune, som er myndighed på dette område.

Det skal her bemærkes, at denne arkæologiske udtalelse alene forholder sig til risikoen for at træffe på væsentlige fortidsminder ved anlægsarbejde inden for det ansøgte område.

Museet har tidligere udarbejdet arkæologiske udtalelser dele af det ansøgte område. Disse udtalelser ligger under Museets sagsnr. 05/1620-8.1.3, 08/2616-8.1.3, 17/5088-8.1.3 og 19/5885-8.1.3.

Projektbeskrivelse

Efter det oplyste er der ansøgt om tilladelse til erhvervsmæssig råstofindvinding i et område nordfor Rødekro ved Dybvad. Planområdet omfatter dele af matr.nr. 4, 81, 101 og 884 Lunderup, Rise, matr.nr. 846, 848, 885, 891 Lunderup, Rise, del af matr.nr. 1187 Brunde, Rise, matr.nr. 1303 Brunde, Rise og 126 Andholm, Ø. Løgum og andrager et samlet areal på ca. 61,9 ha.

Ved gennemsyn af ældre ortofotos over området ses, at store dele af området er destrueret. Dog er dele af matr. 884, 81 og 4 alle Lunderup, Rise intakt. På medsendte kortbilag ses det destruerede areal markeret med rød krydsskravering.

Planområdet ligger i dag i dyrket mark/græs samt arbejdsareal til eksisterende grusgrav og søer hertil.

Topografisk beskrivelse

Planområdet ligger nord for Rødekro ved Dybvad. Området ligger i let kuperet terræn på randen af et højdedrag. Røddå løber igennem planområdet (se kortbilag).

Indenfor og tæt omkring området er der registreret flere væsentlige, jordfaste fortidsminder.

Umiddelbart vest for Dybvad inden for tidligere indvundet areal (matr. 891 Lunderup, Rise) findes registreringer af en nu forsvundet højgruppe (sb. 122-128 alle Rise Sogn). Også nord og nordvest for planområdet findes flere registreringer af gravhøje (sb. 111-113 og 209-210 alle Rise Sogn).

Øst for planområdet tæt ved landevejen er der dels opsamlet flintgenstande i et såkaldt dødishul og dels er der fundet bopladsspor i form af stolper og gruber fra oldtiden (sb. 182 Rise Sogn).

I samme område er der fundet en boplads fra ældre stenalder (magemosekultur) (sb. 159-160 begge Rise Sogn).

Vi ved desuden af erfaring, at man i forhistorien foretrak at placere sine bo- og gravpladser højt i terrænet og tæt ved vand. Netop en sådan placering, som det pågældende planområde har.

Museets vurdering

På baggrund af ovenstående vurderer Museet, at der er **meget høj risiko** for at støde på væsentlige, jordfaste fortidsminder ved anlægsarbejde inden for de dele af planområdet, som ikke er destruerede.

Museet anbefaler derfor en frivillig forundersøgelse forud for anlægsarbejde inden for planområdet. Forundersøgelsen vil kunne afsløre, om der findes væsentlige, jordfaste fortidsminder på planområdet, og om de har en sådan karakter, at de skal udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. Da planområdet overstiger 5000 m² skal udgifterne til forundersøgelse if. Museumslovens §26.2 afholdes af bygherre.

Hvis forundersøgelsen viser, at der findes fortidsminder på arealet, skal disse udgraves, inden de ødelægges ved anlægsarbejdet. I nogle tilfælde er det dog muligt at ændre ved jordindgrebet, så en udgravning ikke bliver nødvendig. Er det ikke muligt, vil udgravningen skulle finansieres af bygherre.

De jordfaste fortidsminder er omfattet af museumslovens § 27. Derfor skal man, hvis man ved anlægsarbejde støder på et fortidsminde, straks indstille arbejdet i det omfang, det berører fortidsmindet, og tilkalde Museum Sønderjylland - Arkæologi.

Yderligere sagsbehandling

Efter aftale med bygherre udarbejder Museum Sønderjylland - Arkæologi gerne et budget og en tidsplan for en forundersøgelse af området. Vi beder venligst bygherre oplyse CVR-nummer ved henvendelse.

Henvendelse til Pernille Kruse: 65 370 823/ pekr@msj.dk.

Med venlig hilsen

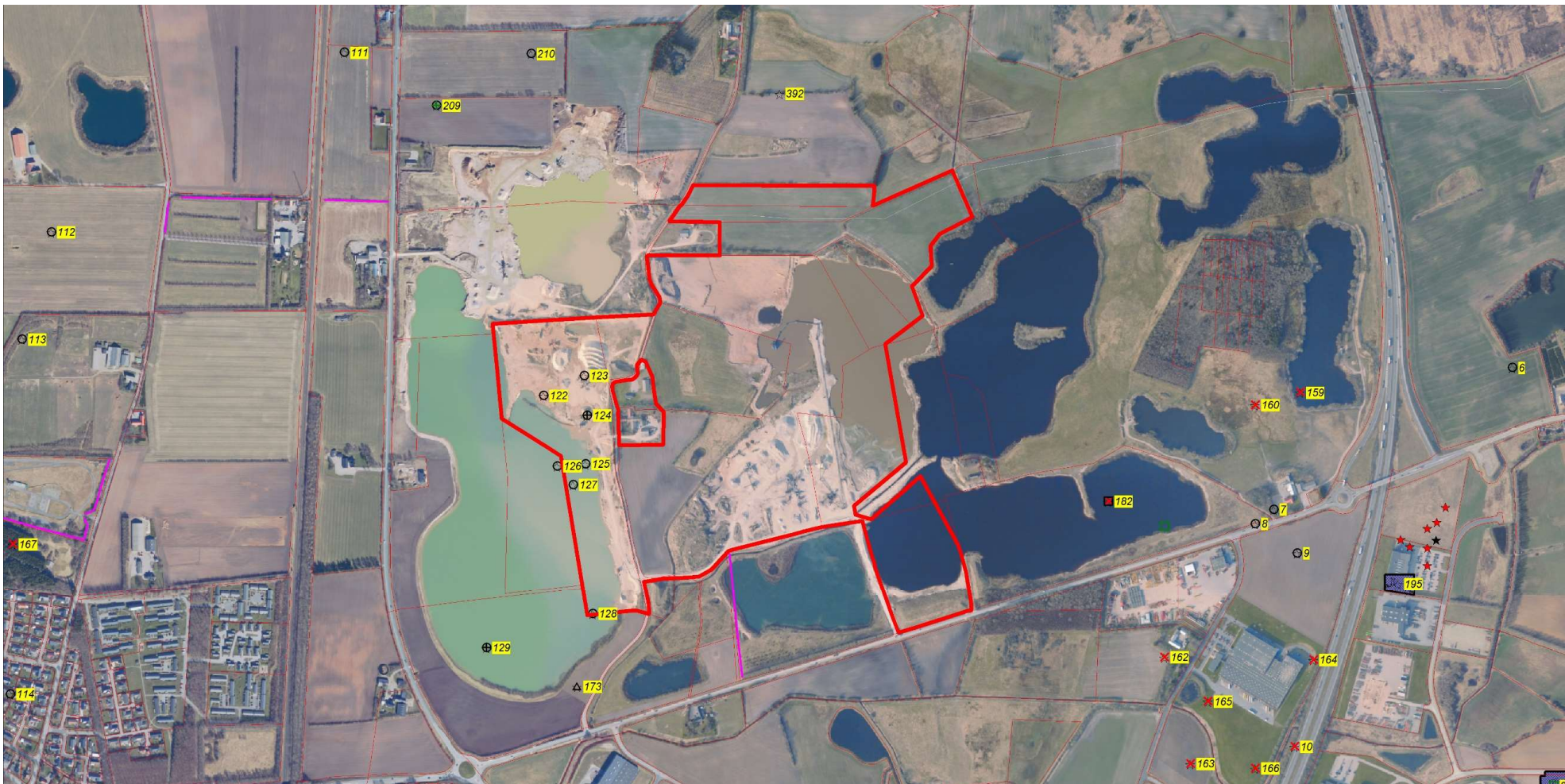
METTE SØRENSEN
MUSEUMSINSPEKTØR
D +45 65 37 08 32| M +45 21 66 92 64
MESR@MSJ.DK
PLANER@MSJ.DK

Kortbilag til 25/7674 vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på matr. 4 mfl. Lunderup, Rise mfl. (Aabenraa Kommune).

De berørte områder er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Arkæologiske udgravningsområder er markeret med blå skravering. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

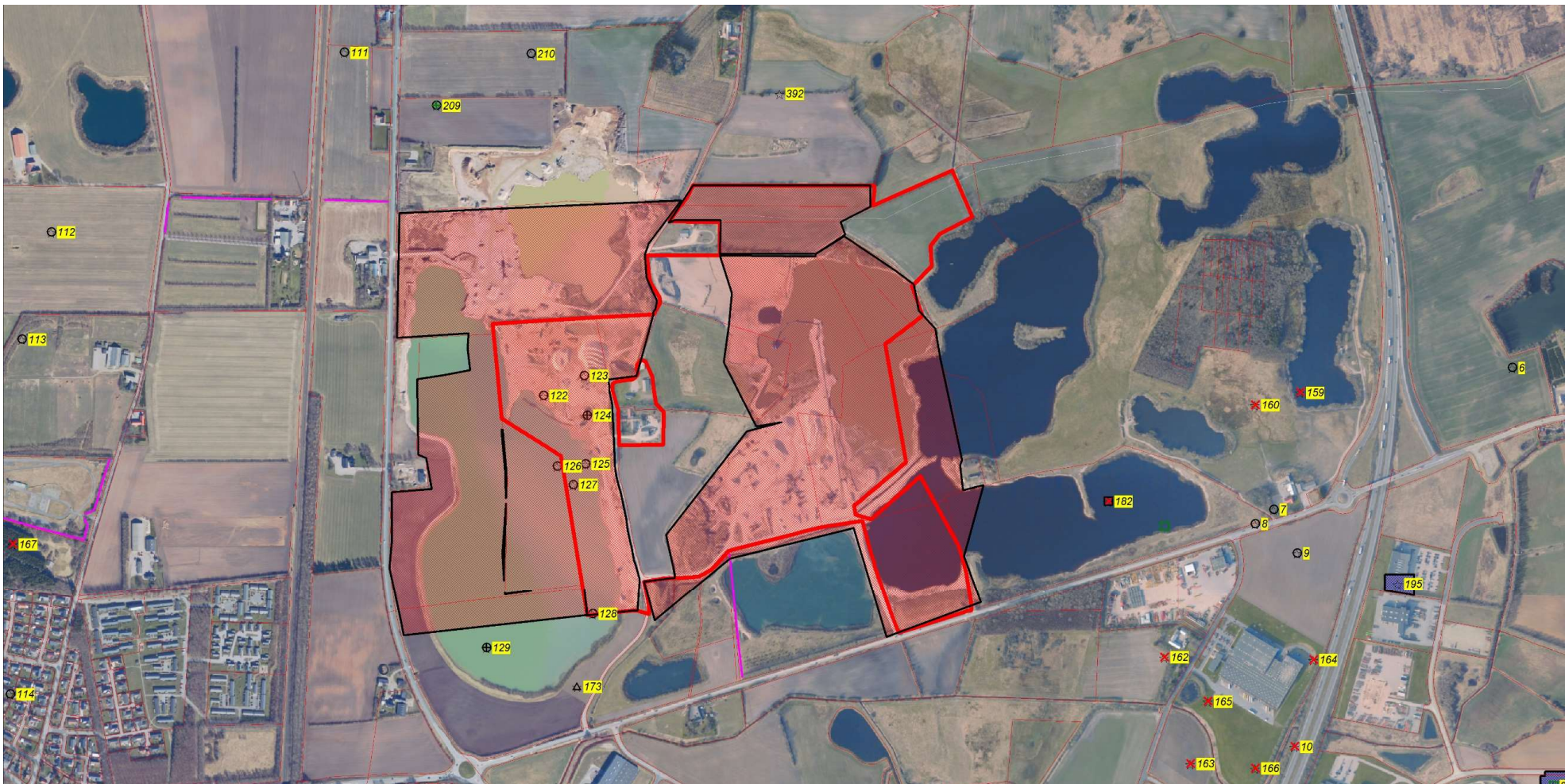
Aktuelt 4 cm kort.

Kortbilag til 25/7674 vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på matr. 4 mfl. Lunderup, Rise mfl. (Aabenraa Kommune).

De berørte områder er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Arkæologiske udgravningsområder er markeret med blå skravering. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

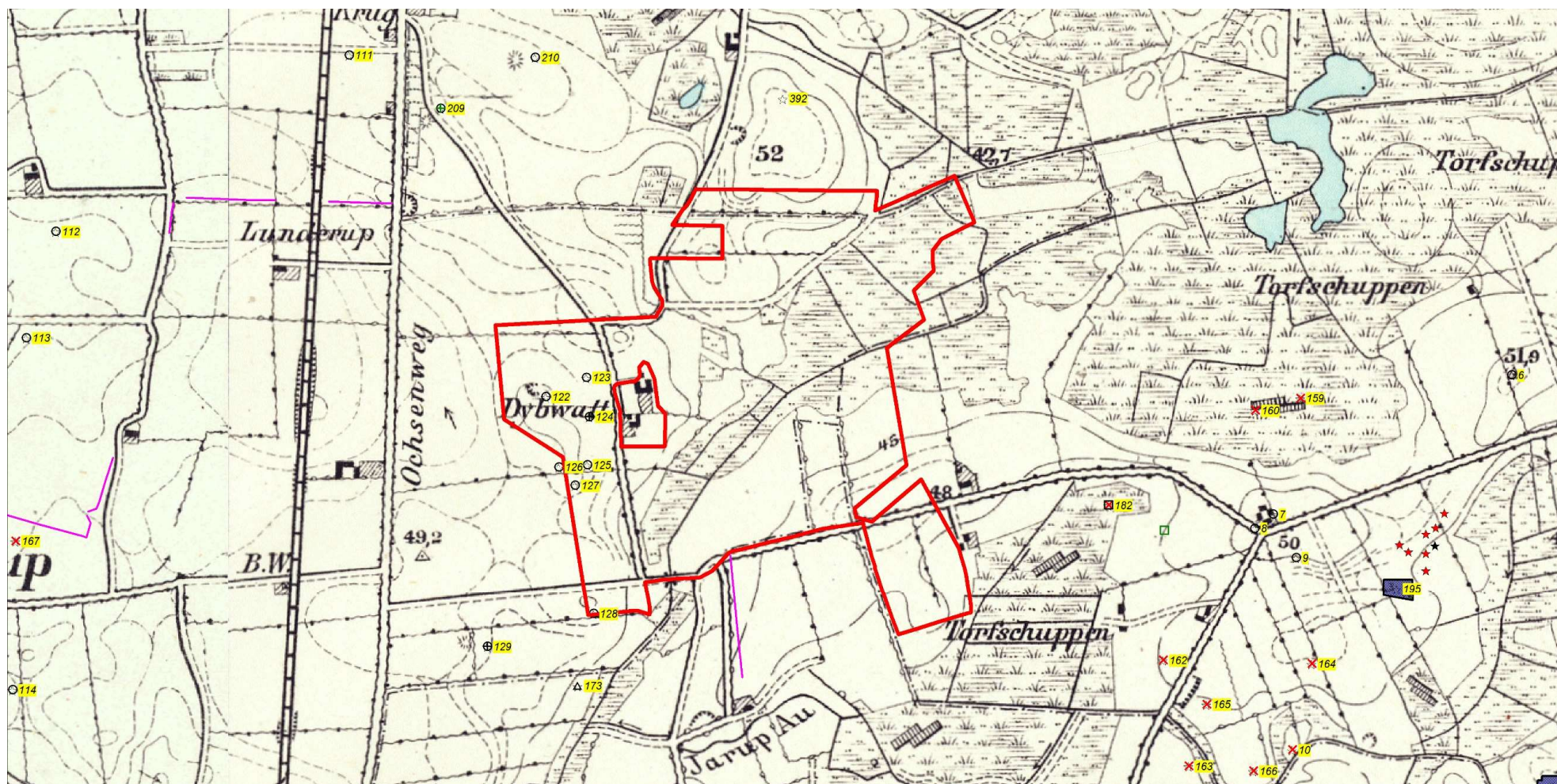
Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7674 vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på matr. 4 mfl. Lunderup, Rise mfl. (Aabenraa Kommune).

De berørte områder er markeret med rød kontur. Med rød krydsskravering er destruerede arealer markeret. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Arkæologiske udgravningsområder er markeret med blå skravering. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Ortofoto fra 2022.

Kortbilag til 25/7674 vedr. erhvervsmæssig råstofindvinding på matr. 4 mfl. Lunderup, Rise mfl. (Aabenraa Kommune).

De berørte områder er markeret med rød kontur. Fredede fortidsminder er markeret med numre på rød baggrund. Ikke-fredede fortidsminder er markeret med numre på gul baggrund. Arkæologiske udgravningsområder er markeret med blå skravering. Beskyttede diger er markeret med lilla streg.

Preussiske målebordsblade fra slutningen af 1800-tallet.